

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ*

*Березинець Вікторія Григорівна,
Сумський державний університет*

Забезпечення належного рівня якості продукції є стратегічним завданням аграрних підприємств, оскільки якість безпосередньо впливає на конкурентоспроможність, рентабельність виробництва та відповідність вимогам внутрішнього і міжнародного ринку. Досягнення високих стандартів якості вимагає системного підходу, що охоплює організаційні, технологічні, аналітичні та документальні інструменти, які забезпечують контроль на кожному з етапів виробництва - від підготовки ґрунту або тваринницьких приміщень до реалізації готової продукції.

Контроль починається вже на етапі планування технологічних процесів. Під час підготовки посівних площ виконується агрохімічне обстеження ґрунтів, визначається потреба в добривах, розробляється сівозмінна. У тваринництві проводиться оцінка фізіологічного стану стада, розраховується раціон, перевіряється стан ветеринарної документації та відповідність умов утримання вимогам біобезпеки [1]. На етапі вирощування або відгодівлі щоденний моніторинг параметрів є ключовим інструментом управління якістю. У рослинництві відстежується густина посіву, фази вегетації, розвиток хвороб і шкідників, вологість і температура ґрунту. У тваринництві - динаміка споживання кормів, зміни у вазі тварин, мікроклімат у приміщеннях. Для цього впроваджуються сучасні цифрові технології: GPS-моніторинг, автоматизовані датчики, системи дистанційного керування фермою, інтернет речей (IoT) [2]. Контроль і забезпечення якості реалізуються через впровадження комплексного підходу, який поєднує технологічний моніторинг, аналітичну оцінку та організаційні заходи. Виробничий процес супроводжується постійною перевіркою відповідності агротехнічних і зоотехнічних параметрів установленим нормам, що дозволяє оперативно виявляти відхилення й запобігати втратам. Особливу роль відіграє лабораторний контроль. Аналіз хімічного складу кормів, вмісту залишкових кількостей засобів захисту рослин, рівня мікотоксинів, антибіотиків або важких металів у сировині є підґрунтям для прийняття рішень щодо допуску продукції на ринок або необхідності додаткової обробки. Також досліджуються органолептичні, фізико-хімічні та мікробіологічні характеристики продукції [3].

Дані наведені в таблиці 1 демонструють системність і багаторівневість контролю, що дозволяє ефективно управляти якісними характеристиками продукції на кожному етапі виробничого процесу.

Документальна фіксація результатів здійснюється через ведення журналів обліку, паспортів на продукцію, протоколів лабораторних аналізів. Повна простежуваність кожної партії сировини або готової продукції є умовою для участі в міжнародній торгівлі.

Контрольна діяльність реалізується як внутрішніми службами підприємств (відділ якості, служба технічного контролю), так і зовнішніми структурами - сертифікаційними органами, інспекційними службами, незалежними лабораторіями. Контроль і забезпечення якості на аграрних підприємствах реалізуються через впровадження комплексного підходу, який поєднує технологічний моніторинг, аналітичну оцінку та організаційні заходи. Виробничий процес супроводжується постійною перевіркою відповідності агротехнічних і зоотехнічних параметрів установленим нормам, що дозволяє вчасно виявляти відхилення та запобігати втратам [6].

Таблиця 1 - Основні методи контролю якості аграрної продукції за етапами виробництва

Етап	Методи контролю	Основні показники
Перед-виробничий	Агрохімічний аналіз, лабораторна експертиза насіння, ветеринарна діагностика	Якість ґрунту, схожість насіння, здоров'я поголів'я
Виробничий	Візуальний і приладовий моніторинг, агрономічний і зоотехнічний контроль	Дотримання технологій, використання ЗЗР, санітарні умови
Завершальний	Лабораторні дослідження, дегустаційна оцінка, перевірка відповідності стандартам	Білок, вологість, залишки пестицидів, органолептика

Джерело: сформовано автором на основі [4-5]

У сучасних умовах глобалізації ринку сільськогосподарської продукції та зростаючих вимог споживачів до безпеки й якості харчових продуктів контроль та забезпечення якості на аграрних підприємствах набувають виняткового значення. Якість продукції є не лише запорукою конкурентоспроможності, але й чинником, що безпосередньо впливає на економічну стабільність підприємства, його репутацію, а також довіру з боку партнерів і споживачів.

Особливої уваги питання якості набувають у контексті інтеграції України до європейського ринку, де діють жорсткі стандарти та системи контролю. Відповідність вітчизняної сільськогосподарської продукції міжнародним нормам (наприклад, HACCP, ISO 22000, GlobalG.A.P.) вимагає впровадження системного підходу до управління якістю на всіх етапах виробництва - від вирощування культур і утримання тварин до зберігання, переробки та транспортування готової продукції.

В умовах кліматичних змін, зростання собівартості ресурсів та необхідності сталого розвитку, ефективний контроль якості дозволяє знизити ризики втрат, покращити управлінські рішення та сприяти раціональному використанню природних і матеріальних ресурсів. Таким чином, удосконалення систем контролю та забезпечення якості на аграрних підприємствах є не лише актуальним, але й стратегічно важливим завданням для забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку аграрного сектору [7].

Список використаних джерел

1. Яцьков, С. М. (2019). Роль держави у забезпеченні безпечності та якості сільськогосподарської продукції. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса, 1(11), 37–41.
2. Резнік, Р. Ю., & Січко, Т. В. (2020). Використання сучасних інформаційних технологій в аграрній сфері. Комп'ютерні технології обробки даних, 49–51.
3. Юр, Р. І. (2024). Управління якістю продукції в сільськогосподарських підприємствах Львівської області: магістерська робота. Львів.
4. Погрішук, Б. В., & Пилявець, В. М. (2017). Організаційні та методичні аспекти внутрішнього контролю процесу виробництва продукції рослинництва. Економічні горизонти, (2(3)), 66–74.
5. Білоусько, Т. Ю., & Шовкун, Л. В. (2020). Управління якістю в забезпеченні конкурентоспроможності аграрної продукції. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки, (2), 168–178.
6. Гончаренко, Н. (2022). Удосконалення системи сертифікації органічного виробництва аграрної продукції в Україні. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences, 312(6(2)), 103–109.
7. Лівінський, А. І. (2020). Державне регулювання, сертифікація виробництва та реалізація органічної продукції в Україні. Бизнес Информ, (6), 167–173.

* Роботу виконано в рамках НДР 0122U202043 «Трансформація системи публічного управління в контексті досягнення цілей сталого розвитку».